

'n Nuwe wildernis.

Ben Viljoen. Kaapstad: Human & Rousseau, 2013. 256 pp. ISBN: 978-0-7981-5834-3.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v51i2.20>

'n *Nuwe wildernis* maak as geheel wel 'n bydrae tot die grensliteratuur, veral omdat dit as een van die meer omvangryke werke van fiksie wat oor hierdie oorlog verskyn het, daartoe in staat is om verskillende nuanses van die oorlog op te roep. So byvoorbeeld kom die bevragekening van die redes waarom die oorlog geveg word sterk na vore, asook sommige soldate se onwilligheid om daaraan deel te neem. As sodanig ondermyn die roman die narratief dat *alle* Suid-Afrikaanse soldate in verdediging van apartheid opgetree het: die meeste van hulle word meegesleur deur omstandighede buite hul beheer, eerder as om entoesiasies daaraan deel te neem. Maar alle karakters bevrageteken nie die redes vir die oorlog nie, soos die karakter Cassie Caars-tens, wat weer bydra tot die kleurrykheid van karakters en die uitbeelding van hul diverse houdings jeens die oorlog.

Die roman vertel die verhaal van 'n aantal soldate se ervaringe tydens verskillende grensdienskampe, vanaf 1973 tot 1983, hul betrokkenheid daarna in die interne konflikte van Suid-Afrika, en uiteindelik strek die gebeure tot kort voor die WVK-verhore. Die gevolg is dat daar 'n eenheid geskep word tussen die gebeure op die grens en dié daarna in Suid-Afrika, wat in die guns van die roman tel.

Een van die hoogtepunte van die roman is waar 'n landmyn 'n olifant se lewe in die Capri vi neem, wat ook dui op ander "vergete" slagoffers van die oorlog, bo en behalwe dié wat deur Anthony Feinstein in *Kopwond* (2011) bespreek word. Dié tema is natuurlik lank terug deur Christiaan Bakkes in *Skuilplek* (2002) ontgin, maar die gebeure rondom hierdie episode beeld die lukrake wyse waarop lewe "goedkoop" geword het (een van die deurlopende temas van die roman), myns insiens

oortuigend uit.

Die flapteks se bewering dat hierdie 'n "rou, eerlike, verkapte roman" is, is egter ietwat misleidend. Ja, gruwelike tonele word in detail beskryf, en die uitsitting van die vlugtelinge se honde is ook 'n treffende manier om die gewelddadige realiteit van oorlogvoering uit te beeld. Maar die verteller se soms preten-sieuse styl en wisseling van skryfstyl tussen mooiskrywery en 'n vulgêre styl doen afbreuk aan die rouheid waarmee hierdie gebeure uitgebeeld word. Vergelyk byvoorbeeld die volgende beskrywing: "Daar is iets pielstyf lekkers aan die blote vooruitsig om dalk langs die pad 'n paar bande lood op outomaties leeg te maak" (74). Ook: "Die dagga maak hulle histeries, alles is skreeu-fokken-snaaks" (106). Myns insiens is hierdie beskrywings relatief gepas, aangesien sulke vulgêre beskrywings juis in vele tekste uit die oorlogsliteratuur gevind word. Hierteenoor: "Toe die lig oplaas uit die oë verdwyn, die geruk en gebewe op-hou, die reuk van verwaterde fekalieë die lug vul, uitgepers toe die sluitspier ontspan, swig hy" (98). Waar is die rouheid heen? Terug in Suid-Afrika, word 'n restaurant beskryf: "Die dekor is opgesmuk-Mediterreens, met die tafels elk onder sy eie dakkie van terrakot-tateëls. Helder, kontrasterende verfkleure, diep rooibruin afgewissel met donkergroen, 'n tikkie pers hier en daar teen 'n pilaar vervrolik die interieur" (188). Mooiskrywery kelder hierdie roman. Afgesien van die gebruik van 'n groot aantal byvoeglike naamwoorde (wat ook deur Jeanette Ferreira uitgewys word in haar resensie), kom daar te veel sulke onnodige sentimentele beskrywings voor. Hierdie was ook een van die dinge wat bygedra het tot probleme met *Grensoorlogstories* (Ferreira 2012), maar die twee stories van Ben Viljoen wat in laasgenoemde bundel opgeneem is, naamlik "Aankoms" en "Emigré", sien heelwat minder soetsappig daar uit in 'n *Nuwe wildernis* as in *Grensoorlogstories*.

Die groot probleem met sulke sensasionele

beskrywings is dat dit die leser verplig om ook die vorige "rou" beskrywings te herinterpreteer. Word dit gedoen om sensasionele redes? Om 'n effek te bewerkstellig? Die agterdog jeens die intensies van die skrywer ondermyn sy geloofwaardigheid.

Deurgaans verduidelik die verteller ook hinderlik te veel. Hy skryf byvoorbeeld: "Dit voel asof hulle in 'n lewende organisme beweeg wat enige oomblik kan toeklap en hulle verswelg." Goed. Maar nou word die sin opgevolg: "Vlieë in die donker kelke van 'n insekvretende plant" (100). Die verduideliking is onnodig; die leser verstaan wat die verteller probeer oordra. Ook word die leser vertel dat daar in die bos geen "vroegdagverkeer, die getjirp van sypaadjiemossies, blaffende honde, melkkarre, koerantlaaitjies of enige van daardie rumoerighede [is] wat die oggendstiltes van dorp en stad versteur nie" (109). Niemand sou tog verwag dat die stad-rumoer soldate soggens op die grens wakker sou maak nie. In die woordelys word terme soos "AK47", "Dog tags", "Jerrycan", "Medic" en "WVK" verduidelik, asof dit "nuwe" inligting vir die leser sou wees.

Ook is dit hinderlik dat soveel sinne met 'n uitroepteken beëindig word, om nie te praat van uitroepe self nie: "Uggh!" (246), en "Noodlot, noodlot, die kranksinnige nar!" (250). Wanneer die verteller soveel sinne met uitroeptekens eindig, ondersteun dit die gevoel dat hier 'n sensasionele aanslag is, wat weereens die verteller se geloofwaardigheid kelder.

Beduidende historiese foute, soos dat P.W. Botha glo in 1983 die Minister van Verdediging was, ondermyn verder die verteller se geloofwaardigheid. Van der Westhuizen (2013) let ook daarop dat die Buffel twee jaar te vroeg sy verskyning maak. Ferreira (2013) is genadig: "Dit is soms moeiliker om die onlangse verlede feitelik te kontroleer as die verre verlede omdat laasgenoemde deegliker gedokumenteer en in die openbare domein is." Met behulp van die groot verskeidenheid boeke

wat reeds oor hierdie tydperk gepubliseer is, om nie te praat van Wikipedia nie, is sulke foute onvergeeflik. Fiksie laat wel meer vryheid toe as geskiedskrywing, maar 'n historiese roman wat nie sy historiese konteks goed onder die knie het nie, verloor geloofwaardigheid.

Die roman is oorwegend positief ontvang deur die meeste ander resensente (Ferreira 2013, Van der Westhuizen 2013, Fouché 2013), maar in my opinie is bogenoemde probleme baie hinderlik. Die roman voldoen myns insiens nie aan die bewering van 'n "rou, eerlike, verkapte roman" nie.

Geraadpleegde bronne

- Ferreira, J. "Karakters wat nie awol nie." *Rapport* 12 Mei 2013.
- Fouché, J. "'n Nuwe wildernis—die stryd gaan voort." 2013. *LitNet*. <<http://www.litnet.co.za/Article/n-nuwe-wildernis-die-stryd-gaan-voort>>.
- Van der Westhuizen, G. "Gevegspanning meesterlik geskep." *Beeld* 8 April 2013.

Burgert Senekal

SenekalBA@ufs.ac.za

Universiteit van die Vrystaat

Bloemfontein